

Reference a „pojem“

Slovo „reference“, tak často o jisté doby používané logiky a analytickými filosofy, skrývá nebo přesněji zakrývá velmi důležité problémy, vesměs spjaté s tradiční vadou objektivizujícího (zpředměťujícího) myšlení, totiž že zapomínají na to, že není žádného myšlenkového nebo logického „vztahu“ tam, kde nejde o aktivní vztahování, tj. o výkon vztahování, v našem případě o výkon „referování“, odkazování k něčemu dalšímu, co už součástí toho výkonu není (tedy co je mimo tento výkon, vně tohoto výkonu). Jinak řečeno: při užívání slova „reference“ se většinou zcela pomíjí právě ten základní problém, totiž co vlastně zakládá vztah mezi „referujícím“ a „referovaným“, a navíc se zapomíná na to, že objektivovaný „referující“ není žádným způsobem schopno se samo vztáhnout k referovanému“ bez aktivního výkonu „referování“ ze strany příslušného „referujícího“ subjektu. [Vpodstatě dost podobná je situace v případě termínu „korespondence“: také zde je v důsledku objektivizace vytěsněn „subjekt“, který musí aktivně „odpovídat“, „respondovat“, ovšem ten může být na jedné i na druhé straně (nebo na obou), zatímco v případě „reference“ jde o jednosměrné „referování“.] Co z toho tedy vyplývá pro vztah pojmu k tomu, čeho je pojmem a k čemu se jako pojem vztahuje v kontextu aktu „pojímání“? Především platí, že sám pojem není schopen žádného výkonu pojímání, ale že je pouhým prostředkem, nástrojem, nebo možná lépe jakýmsi programem či návodem k určitému konkrétnímu „pojetí“ něčeho dalšího. K pojmu tedy není možný ani myslitelný žádný přístup zvnějšku, takže o pojmu nelze vypovídat jako o něčem „předmětném“. V tomto smyslu tedy nelze mluvit o tom, že by pojem sám mohl „referovat“ k něčemu dalšímu v onom objektivovaném logickém smyslu. Pojem je jen určitým způsobem zaměření myšlenkové intence (která by mohla jinak mít stejný cíl a tedy stejné zaměření i bez použití pojmu jako jakéhosi zpřesňujícího „programu“), tedy intence myšlenkového aktu; pojem je tudíž součástí resp. složkou intencionálního aktu, a v tom smyslu musí být odlišován a chápán odděleně od příslušného intencionálního „předmětu“ (eventuelně ne-předmětu, tedy souhrnně intencionálního modelu). Teprve u tohoto myšlenkového „modelu“ lze smysluplně mluvit o „referenci“ (eventuelně i „korespondenci“) v logickém smyslu.

(Písek, 080414-3.)